

11-МАВЗУ. МИНГЙИЛЛИК ДЕКЛАРАЦИЯСИ ВА МИНГЙИЛЛИК РИВОЖЛАНИШ МАҚСАДЛАРИ

Мавзу саволлари:

1. Мингйиллик декларацияси, унинг мақсад ва вазифалари.
2. Глобал ва миллий мингйиллик ривожланиш мақсадлари.
3. Ўзбекистон Республикаси Президентининг БМТ Саммитининг Мингйиллик ривожланиш мақсадларига бағишланган ялпи мажлисидаги нутқида келтирилган фикр-мулоҳазалар ва асосий қоидалар.
4. МРМ мониторингини амалга ошириш учун танланган индикаторлар ва вазифалар мажмуи.

2000 йилнинг сентябрида Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг *Мингйиллик ривожланиш декларацияси* эълон қилинди. 189 мамлакат томонидан қабул қилинган ушбу Декларацияда давлатлар ўз зиммасига қашшоқликка барҳам бериш учун янги глобал шериклини йўлга қўйиш мажбуриятини олдилар. Шунингдек, 2015 йилга бориб эришилиши керак бўлган бошқа мақсадлар ҳам белгиланди. Улар *Мингйиллик ривожланиш мақсадлари* номини олди.

Ривожланиш соҳасидаги мақсадлар БМТ томонидан қатор йиллар давомида ўтказилган халқаро конференцияларнинг битимлари ва резолюциялари асосида ишлаб чиқилди. Ушбу мақсадлар 1996 йилда “*Ривожланиш соҳасидаги халқаро мақсадлар*” сифатида шакллантирилган эди. Шундан кейин бу мақсадларни такомиллаштириш давом эттирилди.

Мингйиллик ривожланиш декларацияда инсонни глобал ривожлантириш ва инсон хавфсизлигини таъминлашга эришиш учун умумий ҳаракат режаси ўз ифодасини топди. Шу билан бир қаторда мазкур мақсадларда кўзда тутилган ҳал қилувчи йўналишлар бўйича жаҳонда эришилган мувафақиятларни ўлчаш ва улар мониторингини ўтказишнинг миқдор мезонлари таклиф этилди.

Мингйиллик ривожланиш мақсадлари 8 мақсад, 18 вазифа ва 48 кўрсаткичдан иборат (11.1-жадвал). Мазкур вазифаларининг аксарият кўпчилиги 1990 – йилларда жаҳонда таркиб топган аҳволни ҳисобга олган ҳолда 2015 йилга қадар ҳал қилиниши режаланди.

Мингйиллик ривожланиш глобал мақсадлари доирасида мамлакатлар ўз миллий муаммоларини ҳал этишга қаратилган мақсадларини белгилаб олишлари мумкин эди. Айни пайтда Мингйиллик ривожланиш мақсадлари фақат ривожланаётган мамлакатлар томонидангина эмас, шунингдек ривожланган давлатлар томонидан ҳам аниқ чоралар кўрилишини талаб этади. Ривожланган давлатлар белгиланган глобал мақсадларда эришишга ўз ҳиссаларини қўшишлари кўзда тутилган.

11.1-жадвал

Мингйиллик ривожланиш мақсадлари ва вазифалари

Мақсадлар	Вазифалар
1-МАҚСАД. Нихоятда қашшоқлик ва очликка барҳам бериш	<ul style="list-style-type: none"> • 1990-2015 йиллар давомида кунига 1 АҚШ доллари миқдорида даромадга эга бўлган аҳоли улушини икки бараварга камайтириш. • Ҳамма учун, шу жумладан аёллар ва ёшлар учун тўла ва самарали иш билан бандликни ҳамда муносиб ишга эга бўлишни таъминлаш. • 1990-2015 йиллар давомида очликдан азоб чекаётганлар сонини икки бараварга камайтириш
2-МАҚСАД. Умумий бошланғич таълимни таъминлаш	<ul style="list-style-type: none"> • 2015 йилга келиб жаҳондаги барча болалар – ҳам ўғил болалар, ҳам қизлар тўла ҳажмда бошланғич таълим олиш имкониятларига эга бўлишларини таъминлаш
3-МАҚСАД. Эркаклар ва аёллар тенглигини рағбатлантириш ҳамда	<ul style="list-style-type: none"> • 2005 йилда бошланғич ва ўрта таълим соҳасида, 2015 йилдан кечиктирмасдан эса таълимнинг барча даражаларида жинслар ўртасидаги тенгсизликка барҳам

аёлларнинг ҳуқуқлари ва имкониятларини кенгайтириш	бериш
4-МАҚСАД. Болалар ўлимини камайтириш	<ul style="list-style-type: none"> •1990-2015 йиллар давомида 5 ёшгача бўлган болалар ўртасида ўлимни учдан икки баробарга камайтириш
5-МАҚСАД. Оналикни муҳофаза қилишни яхшилаш	<ul style="list-style-type: none"> •1990-2015 йиллар давомида оналар ўлимини тўрдан уч бараварга камайтириш. • 2015 йилга бориб репродуктив саломатликни муҳофаза қилиш соҳасидаги хизматлардан ҳамманинг фойдаланишини таъминлаш.
6-МАҚСАД. ВИЧ/СПИД, безгак ва бошқа касалликлар билан курашиш	<ul style="list-style-type: none"> • 2015 йилга бориб ВИЧ/СПИД тарқалишини тўхтатиш ва касалликларни камайтириш тенденцияси бошланишига эришиш. •2010 йилга бориб СПИДдан даволанишни хоҳлаган ҳаммага бу имкониятни яратиш. • 2015 йилга бориб безгак ва бошқа асосий касалликлар тарқалишини тўхтатиш ҳамда касаллик камайтириш тенденцияси бошланишига эришиш
7-МАҚСАД. Экологик барқарорликни таъминлаш	<ul style="list-style-type: none"> •Барқарор ривожланиш принципларини мамлакат стратегиялари ва дастурларига қўшиш ҳамда табиий ресурслар йўқотилиши жараёнларини тўхтатиш. • 2010 йилга бориб биологик хилма-хиллик йўқотилиши суръатларини сезиларли даражада камайтириш орқали биологик хилма-хиллик камайтириш кўламларини камайтириш. • 2015 йилга бориб тоза ичимлик суви ва асосий санитария-гигиена воситаларига доимий эга бўлмаган аҳоли улушини икки бараварга камайтириш. • 2020 йилга бориб вайрона кулбаларда яшаётган камида 100 миллион кишининг турмуш шароитлари жиддий равишда яхшиланишини таъминлаш
8-МАҚСАД. Ривожланиш мақсадларида глобал шерикчиликни шакллантириш	<ul style="list-style-type: none"> • Энг ривожланмаган мамлакатлар, денгизга чиқиш имкониятига эга бўлмаган мамлакатлар ва ороллардаги кичик ривожланаётган мамлакатлар алоҳида эҳтиёжларини қондириш. • Очiq, тартибга солинадиган, барқарор ва Камситмайдиган савдо ва молия тизимини яратишни давом эттириш. • Ривожланаётган мамлакатларнинг қарздорлик муаммоларини комплекс ҳал этиш. • Фармацевтика компаниялари билан ҳамкорликда ривожланаётган мамлакатларни арзон дорилар билан таъминлаш. • Хусусий сектор билан ҳамкорликда ҳамма янги технологиялар, айниқса ахборот-телекоммуникация технологиялари афзалликларидан фойдалана олиши учун чоралар кўриш

Мингйилик ривожланиш мақсадларининг мониторинги умуман БМТ тизими бўйича ҳам, шунингдек айри давлатлар даражасида ҳам амалга оширилади. Умумий даражада Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Бош қотиби БМТнинг Бош Ассамблеяларида Мингйиллик ривожланиш мақсадлари айрим вазибаларининг бажаралиши тўғрисида ҳар

йили ҳисоб бериши шарт. Мингйиллик ривожланиш мақсадлари тўғрисидаги ҳисобот мамлакатлар томонидан ҳар 5 йилда бир марта тақдим этилади.

Мингйиллик ривожланиш мақсадларининг дастлабки етти мақсади бир-бирини ўзаро тўлдиради ҳамда камбағалликнинг барча кўринишларини камайтиришга қаратилган. Мазкур муаммоларга очлик, тирикчилик учун маблағнинг етишмаслиги, таълим ва соғлиқни сақлаш даражасининг пастлиги, эркак ва аёлларнинг тенгсизлиги ҳамда атроф муҳит аҳолининг ёмонлашиши киради. Ушбу ҳар бир мақсад ўзича муҳим бўлишига қарамадан улар жамланма ҳолда камбағаллик муаммосини ҳал этишга комплекс ёндашувни назарда тутди.

Масалан, соғлиқни сақлаш самарадорлигини ошириш мактаб ўқувчиларининг сони кўпайишига ва камбағаллик даражаси пасайишига олиб келади. Аҳолининг таълим даражасини ошириш одамлар соғлиғини яхшилашга ҳам хизмат қилади.

Даромадларнинг ортиши инсонга ўз таълими даражасини ошириш, соғлиғини мустаҳкамлаш имкониятларини кенгайтиради, шунингдек атроф муҳитни соғломлаштиришга ёрдам беради.

Мингйиллик ривожланиш мақсадларининг сақизинчи мақсади ривожланиш мақсадларида глобал шерикчилини шакллантиришни назарда тутди. У моҳият жиҳатидан юқоридаги дастлабки еттита мақсадга эришиш воситаларини белгилаб беради. Мингйиллик ривожланиш мақсадларига эришиш бой давлатлардан кўшимча ёрдамни, шу жумладан камбағал мамлакатлар қарзларини камайтириш ва ўзаро савдодаги тўсиқларни бартараф этиш орқали ёрдам кўрсатишни талаб қилиши мумкин.

1990 йилги Инсонни ривожлантириш тўғрисидаги биринчи маърузада инсонни ривожлантириш ўз кўлами ва ялпи қамрови туфайли барча мамлакатлар учун хос эканлиги алоҳида таъкидланади: “Инсонни ривожлантириш ишлаб чиқариш билан товарларни тақсимлашни бирлаштиради, инсон қобилиятларини кенгайтиради ва ундан фойдаланишни яхшилайдди. Бу, шунингдек, одамлар нимага эга бўлиши керак, тирикчилик ўтказишга маблағ топиш учун нима қилиш лозимлиги муаммосига ҳам эътиборни қаратади. Бундан ташқари инсонни ривожлантириш фақат унинг асосий эҳтиёжларини қондиришигина эмас, балки инсонни умумий ва жўшқин жараён сифатида ривожлантиришга ҳам тааллуқлидир. Бу ҳам камроқ ривожланган, ҳам юқори даражада ривожланган мамлакатлар учун бир тарзда қўлланила олади”.

БМТнинг Мингйиллик ривожланиш мақсадлари қабул қилинган даврдан ўтган йиллар давомида кўп нарсаларга эришилди. Жаҳон ҳамжамияти 2015 йилда 1990 йилга нисбатан кунига 1 АҚШ долларидан кам даромадга эга аҳоли салмоғини икки баробарга қисқартириш вазифасини бажариш йўлидадир. Халқаро эътироф этилган камбағаллик даражаси – кунига 1,25 АҚШ доллари миқдоридан даромад ҳисобига яшаётган одамлар сони 1990 йилдаги 1,8 миллиард кишидан 2005 йилга келиб 1,4 миллиард кишига камайди. Ривожланаётган мамлакатларда ниҳоятда қашшоқ яшаётган аҳолининг улуши 46,0 % дан 27,0 % гача камайди. Яъни жаҳонда бу вазифа муваффақиятли ҳал этилиши кутилмоқда.

Юқорида қайд этилган муваффақиятларга эришилиши асосан Осиё, айниқса Шарқий Осиё мамлакатларидаги улкан муваффақиятлар самарасидир. Шарқий Осиё мамлакатларида кейинги 25 йил ичида қашшоқлик даражаси 60,0 % дан 20,0 % га камайди. 2015 йилга бориб Хитойда қашшоқлик даражаси 5,0 % га яқинни, Ҳиндистонда эса тахминан 24,0 % ни ташкил этиши керак.

Очликдан азоб чекаётган одамлар салмоғи камаймоқда. Бироқ қашшоқликнинг камайиш суръатлари ҳали етарли даражада эмас. Ўтган аср 90-йиллари бошидан буён тўйиб овқат емаслик ва очликдан азоб чекаётган аҳолининг улуши жаҳон бўйича камайган бўлишига қарамадан, 2000 йилдан 2002 йилгача бўлган даврда бу соҳадаги ижобий ўзгаришлар суръати пасайиб кетди. Ҳозирча маълум бўлган маълумотларга кўра, 2005-2007 йилларда тўйиб овқат емаётган аҳоли сони жаҳонда 830 миллион кишини ташкил этади. Бу 1990–1992 йилларига нисбатан 13 миллион кишига кўпдир.

Ялпи бошланғич таълимни таъминлаш бўйича ҳозирги ўсиш суръатлари 2015 йил учун белгиланган мақсадли кўрсаткичларга эришиш учун етарлича эмас. 2008 йилда ривожланаётган мамлакатларда болаларни бошланғич таълим билан қамраб олиш 89,0 % ни

ташкил этди. Бу 2000 йилдагидан 6,0 % кўпдир. Шунга қарамасдан ҳозир ҳам мактаб ёшидаги 69 миллионга яқин бола мактабга бормайди. Бу болаларнинг деярли ярми (31 миллион) Африка, чорагидан кўпроғи (18 миллион) Жанубий Осиё мамлакатларида яшайди.

Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Таълим фан ва маданият масалалари бўйича ташкилоти (ЮНЕСКО) бошланғич таълимнинг сифатлироқ тизимини яратишда мамлакатларга ёрдам кўрсатмоқда. ЮНЕСКО жаҳон мамлакатларини 8-10 йиллик узлуксиз мажбурий таълимни қафолатлайдиган ҳуқуқий асосларни яратишга даъват этади.

Жаҳон озик-овқат дастури мактабда ўқувчиларни овқатлантиришга ёрдам кўрсатмоқда. Бу ота-оналарни ўз фарзандларини мактабга юборишлари учун қудратли рағбат вазифасини ўтайди. Бундай овқатланиш боланинг келажақда ақлий ривожланиши ва жисмонан соғлом бўлиши учун зарурдир. Жаҳон озик-овқат дастури, шунингдек ота-оналарни оилаларидаги қизларни мактабга юборишларини ҳам рағбатлантирмоқда.

Таълим олиш масалаларидаги гендер тенгсизлиги сезиларли даражада яхшиланди. Бироқ бу соҳадаги тенгсизлик олий таълим соҳасида ва айрим ривожланаётган мамлакатларда ҳали ҳам юқори даражададир. Сўнгги йилларда қизларни бошланғич ва ўрта таълим мактаби билан қамраб олиш сезиларли даражада кўпайди. Бироқ олий таълим соҳасида қизларнинг улуши етарли эмас. Таълим олишдаги гендер муаммосининг асосий сабаби қашшоқликдир.

Иш билан бандлик соҳасидаги аҳволнинг нисбатан яхшиланишига қарамасдан иш ҳақи тўланадиган ишлардаги эркакларнинг салмоғи ҳали ҳам аёлларга нисбатан юқоридир. Аёллар кўпинча хавфли ва доимий бўлмаган ишларда бандлар. Аёлларга меҳнат учун ҳақ тўланган ҳолларда ҳам уларнинг иш ҳақи эркакларникига қараганда камроқдир. Шу билан бирга аёллар учун кўзда тутилган молиявий ва ижтимоий қафолатлар ҳам эркакларникига қараганда камроқ.

Жаҳон миқёсида ўрта ва юқори бўғиндаги раҳбар ходимларнинг фақат тўртдан бир қисми аёллардир. Аёллар аста-секин сиёсий нуфузга ҳам эга бўлиб бормоқдалар. Бироқ бу квоталар ажратилиши ва бошқа махсус чоралар кўрилиши туфайли рўй бермоқда. 1995 йилдан 2010 йилгача бўлган даврда жаҳон миқёсида аёлларнинг парламентдаги салмоғи 11,0 % дан 19,0 % га етди. Бу 73,0 % ўсишни билдиради, аммо мазкур соҳада гендер тенглигига эришилгани ҳақида гапириш эрта.

Аёлларнинг ҳокимиятнинг ижроия органларидаги иштироки янада камроқ. 2010 йилда сайланган 151 давлат раҳбарининг фақат 9 таси, 192 ҳукумат раҳбарининг 11 таси аёллардир. Жаҳон миқёсида вазир лавозимидаги аёлларнинг салмоғи атиги 16,0 % га тенгдир.

Жаҳоннинг кўпгина мамлакатларида болалар ўлимининг олдини олиш соҳасида жиддий натижаларга эришилди. Энг кам ривожланган 49 та мамлакат ҳар учтасининг биттасида кейинги 20 йил ичида беш ёшгача бўлган болалар ўлими 40,0 % ва ундан кўпроққа камайди. Шунга қарамасдан бу ўзгаришларнинг суръати Мингйиллик ривожланиш мақсадларида белгилаб қўйилган, 2015 йилга бориб болалар ўлимини учдан икки баробарга камайтириш учун белгиланган вазифаларни бажариш учун зарур бўлган суръатдан пастдир.

Бутун дунёда безгак ва асосий юқумли касалликларга қарши режали иммунизация ўтказиш масалаларида ҳам сезиларли ўзгаришлар рўй берди.

Олинган янги маълумотлар оналикни муҳофаза қилиш масалаларида айрим ижобий натижаларга эришилганидан далолат беради. Баъзи мамлакатлар оналик ўлими даражасини жиддий равишда камайтиришга мувафақ бўлдилар лекин эришилган бу суръатлар ҳам Мингйиллик ривожланиш мақсадларида 2015 йилга бориб оналар ўлимини тўртдан уч баробарга камайтириш вазифасини бажариш учун етарлича эмас.

СПИД билан курашиш бўйича кўрилаётган глобал чоралар 6-мақсадга эришиш йўлида жиддий ижобий силжишлар мавжудлигидан далолат беради. Агар 1996 йилда ушбу дардга мубтало бўлганлар 3,5 миллион кишини ташкил этган бўлса, бу кўрсаткич 2008 йилда 2,7 миллионга тушди. СПИД билан боғлиқ касалликдан ўлиш ҳолатлари ҳам 2004 йилдаги 2,2 миллиондан 2008 йилда 2 миллионга тушди.

Сил касаллиги ўлимга сабаб бўладиган касалликлар орасида СПИДдан кейин иккинчи ўринни эгаллайди. Жахоннинг кўпгина минтақаларида унинг камайиши кузатилмоқда. 2008 йилги маълумотларга кўра, дунёда 11 миллион киши сил касаллигига дучор бўлган. Аммо 2004 йилдан 2008 йилгача сил билан янгидан касалланиш ҳоллари хар юз минг кишига нисбатан 143 тадан 139 тага камайди. Ҳозирги пайтдаги вазият Мингйиллик ривожланиш мақсадларида кўзда тутилган, сил касаллигини тарқалишини тўхтатиш бўйича белгиланган вазифага 2004 йилда эришилганидан далолат беради.

Шунингдек, аҳолини ичимлик сув билан таъминлаш бўйича кўзда тутилган мақсадларга жаҳон бўйича 2015 йилга бориб эришиш мумкинлиги тахмин этилмоқда. Шу муддатга бориб тоза ичимлик билан таъминланиш ривожланаётган минтақа аҳолисининг 86,0 % ни қамраб олади. 1990 йилда бу кўрсаткич 71,0 % ни ташкил этарди.

Инсоният 2010 йилга бориб биологик хилма-хиллик йўқотилишини камайтириш бўйича белгиланган вазифани бажара олмади. Ҳозирги вақтда қарийб ўсимлик ва ҳайвонот дунёсининг 17 минг тури бутунлай йўқотилиши хавфи остидадир.

Ривожланиш мақсадларида умумжаҳон шериклиги энг кам ривожланган мамлакатларнинг алоҳида эҳтиёжларини ҳал этишни кўзда тутуди. Мазкур тадбирлар қуйидагиларни қамраб олади:

- қашшоқ мамлакатлар томонидан экспорт қилинаётган товарлар учун бож тўловлари олмаслик ва экспортни чекламаслик;
- катта қарзга эга камбағал мамлакатлар қарзларидан кечиш дастурларни кенгайтириш;
- икки томонлама расмий қарзларни йўқотиш;
- камбағаллик даражасини камайтириш бўйича чоралар кўраётган мамлакатларга расмий ёрдам бериш кўламларини кенгайтириш.

Бундан ташқари Мингйиллик ривожланиш мақсадларида денгизларга чиқиш имкониятига эга бўлмаган ривожланаётган кичик орол мамлакатларининг алоҳида эҳтиёжларини ҳал этишга ёрдам бериш ҳам белгиланган. Ривожланаётган давлатларни фармацевтика компаниялари билан ҳамкорликда арзон дори-дармонлар билан таъминлашда ёрдам кўрсатилиши кўзда тутилган. Хусусий сектор билан ҳамкорликда эса ривожланаётган мамлакатларни янги технологиялар, айниқса ахборот-коммуникация технологияларни ўзлаштиришларида ёрдам кўрсатилиши лозим.

2005 йилнинг июнида Лондонда энг ривожланган 8 та давлатнинг молия вазирлари НПС гуруҳи мамлакатлари (катта миқдорда қарзга эга бўлган энг камбағал мамлакатлар) қарзининг бир қисмидан воз кечиш учун Жаҳон банки, Халқаро валюта фонди ва Осиё ривожланиш банкига 40-55 миллиард АҚШ доллари ажратиш тўғрисида бир битимга келдилар. Мазкур ёрдам камбағал мамлакатларга воз кечилган қарзлардан тежалган маблағларни соғлиқни сақлаш ва таълим тизимини яхшилаш, шунингдек қашшоқлик даражасини камайтиришга йўналтирилган ижтимоий дастурларга ишлатиш имкониятини беради.

Саккизта энг ривожланган мамлакатларнинг молиявий қўллаб-қувватлаши натижасида Жаҳон банки, Халқаро валюта фонди ва Осиё ривожланиш банки қарзлардан воз кечиш бўйича Кўп томонлама ташаббусни (MDRI) ташкил этдилар. Мазкур ташаббус НПСни тўлдириб, белгилаб қўйилган вазифаларга эришган мамлакатларнинг кўп томонлама қарзларининг 100,0 % дан воз кечишни назарда тутуди. Илгарироқ ана шу вазифаларни бажаришга муваффақ бўлган мамлакатлар НПС гуруҳи мақомида ислохотларни қўллаб қувватлашни давом эттираётганликлари тўғрисида уларга кредит ажратган идоралар томонидан тасдиқни олган заҳоти ҳамма қарзлари бекор қилиниши ҳуқуқига эга бўлдилар. Мазкур вазифаларни бажаришга кейинроқ эришадиган бошқа мамлакатлар MDRIга мувофиқ кўп томонлама қарзларидан автомат тарзда воз кечилишига эришадилар.

Жаҳон банки ва Осиё таррақиёт банки мазкур Ташаббусни фақат НПС дастурни бажарган мамлакатларга нисбатан қўлламоқда. Халқаро валюта фонди эса ўзининг “ягона ёндашув” ноёб талабини бажариш учун кенгроқ мезонлар ўрнатган. Аҳоли жон бошига йиллик даромади 380 АҚШ доллари (мазкур миқдор НПС мамлакатлари гуруҳига

киритилиш учун асос ҳисобланади) ва ундан кам бўлган ҳар қандай мамлакат MDRI Ташаббусига мувофиқ қарзларидан тўла воз кечилиши ҳуқуқига эгадир.

Донор мамлакатлар расмий ёрдам ҳажмини 146 миллиард АҚШ долларигача кўпайтириш мажбуриятини олдилар. 2010 йилда расмий ёрдам ҳажми тахминан 126 миллиард АҚШ долларини ташкил этди. Белгиланган миқдордан камроқ маблағнинг жамғарилиши, энг аввало Африка мамлакатларига ёрдам кўрсатилишида салбий натижаларга олиб келмоқда. Кўпгина донор мамлакатлар кўрсатаётган ёрдам ҳажми БМТнинг Мингйиллик ривожланиш мақсадларида белгиланганидан анчагина кам. Бу мақсадларда кўрсатиладиган ёрдам миқдори ушбу мамлакатларнинг ялпи миллий даромадининг 0,7 % миқдорида бўлиши кўзда тутилган эди.

Инсонни ривожлантириш мамлакатларнинг саводхонлик ва ҳамма учун мажбурий таълим каби ўз миллий мақсадларига эга бўлишларини назарда тутди. Бундан ташқари уларда умумий мақсад – ривожланишнинг асосий мўлжали ҳам бўлиши керак.

Мингйиллик ривожланиш декларациясида белгилаб қўйилган ривожланиш соҳасидаги мақсадлар ҳар бир мамлакат бюджетига таянадиган миллий ривожланиш стратегиясини ишлаб чиқишни ҳам кўзда тутди.

ҳозирги пайтда ана шундай 700 га яқин инсонни ривожлантириш минтақавий, миллий ва маҳаллий маърузалари тайёрланган. Уларни ишлаб чиқишда ҳокимият органлари ва бошқа манфаатдор томонлар фаол иштирок этмоқдалар.

Инсонни ривожлантириш мақсадларида инсоний танлаш имкониятларини кенгайтириш асосий вазифа бўлса ҳам, биргина унинг ўзи етарли эмас. Бундан ташқари ижтимоий адолат, барқарорлик ва инсон ҳуқуқларини ҳурмат қилиш каби принципларга амал қилиш ҳам ниҳоятда муҳимдир.

Инсон ҳуқуқлари иқтисодий, ижтимоий ва маданий ҳуқуқларни, шунингдек фуқаролик ва сиёсий эркинликларни қамраб олади. Инсонни ривожлантиришда ҳам мазкур муаммолар кўзда тутилган. Инсон ҳуқуқларини амалга ошириш асосий кўрсаткичларни ва илғор мақсадларни белгилаш, мониторинг стратегиясини ишлаб чиқиш, шунингдек қонунчиликни такомиллаштириш орқали амалга оширилади. Инсонни ривожлантириш шу тарзда - мақсадлар, устуворликларга доимий эътибор орқали инсон ҳуқуқларини амалга оширишга ўз ҳиссасини қўшади.

Инсонни ривожлантириш ижобий натижаларни мунтазам кўпайтириб боришга боғлиқдир. Мазкур соҳадаги муваффақиятлар барқарор бўлиши учун ҳар бир шахс, жамият гуруҳлари ва халқлар муносиб турмуш кечиришларига зарур шарт-шароитлар яратиш учун саъй-ҳаракатларни муттасил кучайтириб бориш талаб қилинади.